



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

SCENARIUSZ SZKOLENIA

Umiejętność uczenia się - I etap edukacyjny

CZĘŚĆ STACJONARNA

Autor: Anna Dudek

Lublin, 2018

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor
ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26
www.kursor.edu.pl

SCENARIUSZ SZKOLENIA

Umiejętność uczenia się – I etap edukacyjny

Wprowadzenie

Scenariusz szkolenia został opracowany w oparciu o ramowy program szkolenia przygotowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji w ramach projektu pozakonkursowego pn. *Zwiększenie skuteczności działań pracowników systemu wspomagania i trenerów w zakresie kształcenia u uczniów kompetencji kluczowych* (PO WER Dz. 2.10 Typ 1).

Szkolenie składa się z 11 modułów realizowanych w praktycznej formie warsztatowej. Stanowią one logiczny ciąg myślowy. Scenariusz szkolenia zawiera liczne odwołania do osobistych dotychczasowych doświadczeń uczestników. Bazuje na posiadanej wiedzy, umiejętnościach i kompetencjach nauczycielskich. Opiera się na wzajemnym uczeniu się i dobieraniu adekwatnych form pracy w zależności od potencjału, potrzeb i warunków uczenia się grupy. Odnosi się do pierwszego etapu kształcenia uwzględniając zachodzące zmiany rozwojowe ucznia poprzez łagodne przejście z etapu przedszkolnego do I etapu edukacji, z pierwszego do drugiego i na kolejne etapy. Umiejętnie łączy rozwijanie różnych kompetencji kluczowych w obrębie każdego z etapów w określonych 5 kompetencjach kluczowych: 1. cyfrowych (TIK), 2. matematyczno-przyrodniczych, 3. porozumiewania się w językach obcych, 4. postaw - innowacyjności, kreatywności i pracy zespołowej, 5. umiejętności uczenia się – poprzez nauczanie eksperymentalne i doświadczanie. Główne ćwiczenia w ramach szkolenia nakierowane są na rozwój umiejętności uczniów na I etapie edukacyjnym poprzez zastosowanie umiejętności matematycznych, powiązanie z prawami natury i funkcjonujących w zgodzie ze zrównoważonym rozwojem człowieka.

Uczestnictwo w szkoleniu stanowi przygotowanie do pełnienia roli osoby wspomagającej proces rozwoju szkoły w określonym obszarze kompetencji kluczowych. Planowane formy ćwiczeniowe zachęcają do wysokiej aktywności, rozwoju kreatywności uczestników i podejmowania odpowiednich kroków w kierunku własnego rozwoju i wspierania rozwoju szkoły. Organizacja szkolenia w trzech 3-dniowych spotkaniach stacjonarnych oraz w szkoleniu e-learningowym pomiędzy nimi pozwala na wykorzystanie optymalnych warunków i możliwości osiągnięcia wysokiej efektywności przekładającej się na bezpośrednie zastosowanie nabytych umiejętności w praktyce pedagogicznej.

Każdy moduł szkoleniowy kończy ćwiczenie z zakresu praktycznego wspomagania szkoły: określania obszaru kompetencji kluczowych, doboru i wykorzystania narzędzi diagnostycznych, sposobów i form prowadzenia wspomagania, refleksji nad posiadanymi zasobami i elementy planowania rozwoju własnego jako uczestnika szkolenia.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wskazówki metodyczne dla trenera:

Scenariusz szkolenia zawiera szeroki zbiór możliwości i form prowadzenia szkolenia. W dostosowaniu do sytuacji trener dobiera odpowiednie ćwiczenia dbając o właściwy klimat uczenia się, organizując potrzebną przestrzeń, warunki i czas do przećwiczenia odpowiednich umiejętności z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb i możliwości uczestników grupy oraz procesu grupowego prowadzącego do osiągnięcia założonych celów szkolenia.

Główny kierunek: Jak prowadzić wspomaganie pracy szkoły, które przyczynia się do rozwijania kompetencji kluczowych uczniów?

Temat: Wspomaganie szkół w nauczaniu przez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów - I etap edukacyjny

Cel ogólny:

Przygotowanie do procesowego wspomagania szkół w obszarach związanych z kształceniem kompetencji kluczowych uczniów.

Cele szczegółowe (efekty):

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje kluczowe, rozumie ich rolę i znaczenie w procesie uczenia się przez całe życie oraz przygotowaniu uczniów do funkcjonowania w społeczeństwie i dorosłym życiu
- uzasadnia potrzebę rozwoju umiejętności uczenia się i znaczenie nauczania przez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów dla rozwoju tej umiejętności na I etapie edukacyjnym
- wskazuje metody i techniki nauczania/uczenia się służące rozwijaniu umiejętności uczenia się i warunki sprzyjające jej kształtowaniu na I etapie edukacyjnym
- zna założenia kompleksowego wspomagania szkół i zadania instytucji systemu wspomagania
- prowadzi wspomaganie szkoły w zakresie kształtowania u uczniów kompetencji kluczowych, wykorzystując wiedzę na temat metod i technik nauczania/uczenia się
- organizuje pracę zespołową nauczycieli w celu kształtowania umiejętności uczenia się przez stosowanie eksperymentów, doświadczeń i innych metod aktywizujących uczniów

REALIZATOR PROJEKTU:



**Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor**

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- określa swój potencjał zawodowy oraz planuje dalszy rozwój w roli osoby prowadzącej wspomaganie szkół

Forma realizacji: szkolenie *blended learning*, część stacjonarna

Metody i techniki pracy: warsztaty, ćwiczenia, techniki wzajemnego uczenia się

Środki dydaktyczne i materiały: prezentacja multimedialna, akty prawne, materiały źródłowe (fragmenty, linki do pełnych materiałów źródłowych), arkusze ćwiczeń, materiały biurowe typu flipchart, pisaki, papier biurowy A4 biały 100 arkuszy/grupę i kolorowy – 5 kolorów po 10 kartek/grupę, karteczki samoprzylepne w 3 kolorach, taśma klejąca, 5 zestawów kolorowych kredek/flamastrów, pomocnicze materiały szkoleniowe typu: piłeczka, zegar, samochodzik; środki dydaktyczne: rzutnik multimedialny, laptop z dostępem do Internetu i z możliwością wyświetlenia filmu.

Plan szkolenia:

Moduł	Nazwa	Liczba godzin
I	Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia	9
II	Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji	7
III	Proces uczenia się i jego uwarunkowania	6
IV	Kształtowanie umiejętności uczenia się na I etapie edukacyjnym	6
V	Nauczanie/uczenie się problemowe, eksperymenty i doświadczenia	6
VI	Metody aktywizujące w nauczaniu/uczeniu się	6
VII	Uczenie przez zabawę i aktywność ruchową	6
VIII	Projekt edukacyjny jako metoda integrująca wiedzę i ucząca współpracy	4
IX	Ocenianie kształtujące jako strategia wspierająca rozwój ucznia i jego autonomię w procesie uczenia się	6
X	Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju umiejętności uczenia się kształtowanej przez eksperymentowanie, doświadczenie i inne metody aktywizujące	8
XI	Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół	6
Razem		70

Moduł I. Wspomaganie pracy szkoły – wprowadzenie do szkolenia

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Cel główny

Rozwój umiejętności planowania działań wspierających szkołę w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów w oparciu o założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu wspomaganie

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- analizuje założenia kompleksowego wspomaganie szkół i zadania instytucji systemu oświaty odpowiedzialnych za wspieranie szkół
- wskazuje główne zadania osób zaangażowanych w proces wspomaganie szkoły: specjaliści ds. wspomaganie, ekspertów, dyrektora szkoły, nauczycieli
- planuje wykonanie zadania polegającego na organizacji i prowadzeniu wspomaganie dwóch szkół w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów

Metody i techniki pracy: prezentacja, analiza studium przypadku, metaplan, *World Café*, JIGSAW, techniki grupowe

Czas trwania zajęć: 9 godzin

Przebieg szkolenia:

1. Rozpoczęcie szkolenia: 30 min.

Trener: Powitanie uczestników szkolenia, przedstawienie założeń i przebiegu szkolenia oraz koncepcji działań wspierających w prowadzeniu procesu wspomaganie rozwoju szkoły.

Ustalenie zasad współpracy w grupie opartej na wzajemnym zaufaniu i wspólnym uczeniu się, budowaniu poczucia wspólnoty zawodowej, którą łączą zbieżne działania nakierowane na rozwój szkoły, jej uczniów i nauczycieli.

Krótką dyskusja nad koncepcją i metodyką prowadzenia zajęć warsztatowych, które będą sprzyjać wzajemnemu uczeniu się w grupie.

Trener moderuje dyskusję umożliwiając wypowiedzenie się wszystkim chętnym uczestnikom oraz dba o jednoznaczne zrozumienie założeń metodycznych. Informuje o zasadach uczenia się w grupie warsztatowej zwracając uwagę na wartości korzystania z wzajemnych doświadczeń.

Wynikiem dyskusji jest ustalenie wspólnych norm pracy grupowej, które zapisane są na plakacie i umieszczone w widocznym miejscu przez cały czas szkolenia.

Uczestnicy krótko określają swoje oczekiwania wobec szkolenia i trenerów. Wspólnie ustalają normy i zakres, dopisują do plakatu.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

2. Wprowadzenie do tematyki wspomagania rozwoju szkoły – 60 minut

Trener kieruje rozwijaniem gotowości do aktywnego uczestnictwa w procesie wspomagania rozwoju szkoły z wykorzystaniem posiadanej wiedzy, umiejętności i doświadczeń uczestników. Dba o rozwój klimatu wzajemnego uczenia się i wzmocnienia potencjału grupowego. Trener włącza się w aktywności grupy, analizuje ich potrzeby, aby w dalszej części szkolenia stworzyć warunki do ich rozwoju.

▪ Czym jest wspomaganie?

Runda wypowiedzi uczestników, skojarzenia.

▪ Moje doświadczenia, moje osobiste historie dot. otrzymanego wsparcia

- 1) Opowiedz koleżance/koledze o otrzymanym wartościowym wsparciu w swoim procesie edukacji (będąc uczniem), które najbardziej zapadło Ci w pamięci (co to było?, jak się wtedy czułaś/czułeś?, co czujesz dziś wspominając tę historię?) – rozmowa w parach 3 min./os.
- 2) Opowiedz koleżance/koledze o otrzymanym wartościowym wsparciu dot. Twojej pracy zawodowej (co to było?, w jaki sposób udzielone?, przez kogo?, w jakich warunkach/okolicznościach?, co czułam/czułem jako osoba otrzymująca wsparcie?, w czym mi pomogło?, co musiałam zrobić, żeby osiągnąć sukces?) – rozmowa w nowych parach 3 min./os.
- 3) Opowiedz koleżance/koledze o otrzymanym wsparciu dot. pracy zawodowej, które według Ciebie nie było właściwe (co to było?, w jakich warunkach/okolicznościach?) – rozmowa w innych parach 3min./os.
- 4) Jakie wsparcie dla nauczyciela, dyrektora, ucznia można uznać za wartościowe? – rozmowa w czwórkach 2min./os., dyskusja na forum
- 5) Jakiego wsparcia potrzebuje szkoła? – rozmowa w parach 2min./os., rozmowa w czwórkach 2min./os., runda wypowiedzi grup. Trener zapisuje wnioski na plakacie. Upewnia się, czy wszystkie sformułowane wnioski właściwie odzwierciedlają intencje uczestników, nie ocenia i nie komentuje.
- 6) Moje doświadczenia we wspomaganiu pracy szkoły – runda wypowiedzi na forum

3. Systemowe wspomaganie pracy szkoły – 90min.

Trener moderuje pracę uczestników szkolenia prowadzącą do uświadomienia znaczenia wartościowego wspomagania rozwoju szkoły.

▪ Założenia ustawowe wspomagania rozwoju szkoły

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

1) Trener: Krótkie wprowadzenie do ustawowych założeń wspomagania szkoły w oparciu o akty prawne (prezentacja):

- wymagania państwa – kierunki polityki oświatowej państwa
- rozporządzenia MEN określające zadania instytucji systemu wspomagania: placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych

2) Formy wspomagania szkoły.

- **Formy wspomagania szkoły jako obowiązek instytucji wsparcia**

Praca w 3 grupach, analiza dokumentu: rozporządzeń MEN określających zadania instytucji systemu wspomagania: placówek doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych, bibliotek pedagogicznych (każda grupa analizuje jeden dokument). Grupy zapisują na plakacie zadania pdn, ppp, bp; 15 min., prezentacja grup na forum.

Trener zapisuje wnioski na plakacie jako ważne zadania dla pdn, ppp, bp. Podczas prezentacji ustalone są zadania wspólne i zadania wzajemnie wspomagające się.

Trener zwraca uwagę na formułowanie wniosków: „wartościowe wspomaganie to wspomaganie kompleksowe i procesowe”.

3) Wspomaganie.

- **Wspomaganie - dlaczego kompleksowo?, dlaczego procesowo?**

Dyskusja na forum, każdy uczestnik krótko wypowiada się.

- **Co ja w swojej pracy zawodowej wykonałem kompleksowo?**
- **Jakie to miało znaczenie?**

Rozmowa w parach 3min./os.

- **Jak uczyć się w szkole? - kompleksowo? procesowo?**

Rozmowa w parach 3 min./os.

- **Znaczenie kompleksowego i procesowego wspomagania**

Dla wybranego efektu kształcenia z ppko zaplanować wspomaganie jego osiągnięcia w sposób kompleksowy i procesowy z udziałem przedstawicieli ppp, pdn, bp – studium przypadku: ćwiczenie w 4-5-os. zespołach, zespół wybiera kartę z efektem kształcenia z ppko, 20min., prezentacja na forum, dyskusja.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Trener podsumowuje wskazując celowość wykonywanych ćwiczeń zwracając uwagę na znaczenie wspomaganie dla rozwoju szkoły i ścisły związek z prowadzeniem procesu dydaktycznego.

4. Planowanie wspomaganie rozwoju szkoły - 120 min.

- **Kiedy i jak wspomagać szkołę?** (w którym momencie prowadzić wspomaganie rozwoju szkoły?)

Krótką dyskusją dydaktyczną na forum, wspólne tworzenie mapy METAPLAN – kiedy?, jak?, jaki pierwszy kontakt ze szkołą?, co chcę zrobić?, czyja inicjatywa?; 20min.

- **W czym nauczyciela może wspomóc?**
 - dyrektor szkoły
 - inni nauczyciele
 - inne osoby z otoczenia ucznia
 - pracownicy/specjaliści poradni psychologiczno-pedagogicznej
 - pracownicy/specjaliści biblioteki pedagogicznej
 - pracownicy/specjaliści placówki doskonalenia nauczycieli

Dyskusja w kręgu w 6 grupach, 5min., prezentacja grup

- **Etapy procesu wspomaganie szkoły**

Diagnoza pracy szkoły, planowanie i realizacja działań służących poprawie jakości pracy przedszkola, ocena procesu i efektów wspomaganie – krótkie wprowadzenie trenera. Następnie uczestnicy planują wylosowany etap procesu wspomaganie. Pracują w 4 grupach eksperckich metodą JIGSAW (gr. I. diagnoza, gr. II. planowanie, gr. III. realizacja, gr. IV. podsumowanie, ocena efektów procesu wspomaganie) po 4 osoby, każda grupa otrzymuje materiał pomocniczy – dostęp do rozporządzeń MEN dotyczących zadań pdn, ppp, bp w zakresie wspomaganie szkół oraz opis procesu wspomaganie.

Faza 1. Każda grupa opracowuje/dyskutuje swoją część w ciągu 10min.

Faza 2. Zmiana grup – dochodzi nowy uczestnik, informuje, czego nauczył się w swojej grupie, a grupa informuje go o własnych ustaleniach, grupa zbiera informacje dyskutuje.

Faza 3. Kolejna zmiana grup.

Faza 4. Eksperci wracają do swoich grup i konfrontują zdobytą całościową wiedzę. Sprawdzają, czy wszyscy nauczyli się wszystkiego, weryfikują informacje; wnioski na forum; 10min./sesję

Trener podsumowując zwraca uwagę na znaczenie ewaluacji w planowaniu i realizacji procesu wspomaganie.

- **Współpraca PPP, PDN, BP - dlaczego?, w jakim celu?, jak?**

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Dyskusja World Cafe, 3 stoliki (ppp, pdn, bp), 20min., podsumowanie na forum, wnioski zapisane na plakacie

▪ **Doświadczenia i wnioski z przeprowadzonych dotychczas form wspomagania**

Prezentacja trenera, dyskusja

- projekt 3.5. PO KL Kompleksowe wspomaganie rozwoju szkół i przedszkoli
- sieci współpracy i samokształcenia - funkcjonowanie platformy www.doskonaleniewsieci.pl, rejestracja, wpisy, kultura, komunikacja w sieci, uczestnik sieci, moderator sieci
- projekt 2.10 PO WER Przywództwo – opracowanie modeli kształcenia i wspierania kadry kierowniczej systemu oświaty
- wspomaganie prowadzone przez publiczne PDN, PPP, BP jako zadania statutowe
- inne (programy wspomagania przedmiotowego, branżowego, jst, projekty UE, inne)

- **Charakterystyka zadania dla uczestników szkolenia** polegającego na wspomaganiu 2 placówek oświatowych, szkół/przedszkoli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów/dzieci.

Prezentacja zadania przez trenera, odpowiedzi na pytania uczestników, wyjaśnienia, notatki własne uczestników.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Hajdukiewicz M., Wysocka J. (red.), *Nauczyciel w szkole uczącej się. Informacje o nowym systemie wspomagania*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 30.08.2016].
- Ustawa z dn. 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz.59).
- Ustawa z dn. 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 199).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 28 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych bibliotek pedagogicznych (Dz.U. z 2013 r. poz. 369).

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 29 września 2016 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz.U. z 2016 r. poz. 1591).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 27 sierpnia 2015 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego (Dz.U. z 2015 r. poz. 1270).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).
- Ustawa z dn. 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2014 r. poz. 191).
- Ustawa z dn. 1 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 1985) oraz przepisy wykonawcze do wymienionych ustaw.
- strona internetowa Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl zakładka projekty,
<https://www.ore.edu.pl/category/projekty-po-wer/wspomaganie-szkol-w-rozwoju/>
<https://www.ore.edu.pl/category/szkola/wspomaganie-szkol-i-przedszkoli/>

Moduł II. Rozwój kompetencji kluczowych w procesie edukacji

Cel główny

Wzmocnienie umiejętności wspomagania szkoły w rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się przez całe życie oraz w przygotowaniu do funkcjonowania w społeczeństwie i dorosłym życiu.

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- definiuje pojęcie kompetencji
- charakteryzuje kompetencje kluczowe zgodnie z Zaleceniem Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie
- wykazuje znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania dzieci i młodzieży do dorosłego życia i funkcjonowania na rynku pracy
- analizuje zapisy prawa oświatowego, które regulują kwestie związane z rozwijaniem kompetencji kluczowych uczniów
- dowodzi ponadprzedmiotowego i interdyscyplinarnego charakteru kompetencji kluczowych
- opisuje rolę szkoły w kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów.

REALIZATOR PROJEKTU:



**Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor**

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Metody i techniki pracy: wykład, prezentacja, analiza dokumentów, dyskusja, quiz, piramida priorytetów.

Czas trwania zajęć: 7godzin

Przebieg szkolenia:

Krótkie wprowadzenie do tematyki zajęć. Trener wskazuje znaczenie kompetencji kluczowych (kk) w procesie edukacji, na rynku pracy i w życiu.

1. Ustalenie jednolitego rozumienia definicji – 40 min.

▪ **Jak rozumiemy kompetencje kluczowe? Różne definicje**

Ustalenie definicji w parach 2min./os., następnie w czwórkach 2min./os, prezentacja ustaleń 4-osobowych grup oraz definicji wg Rady Europy i zapisów w podstawie programowej kształcenia ogólnego (ppko). Dyskusja na forum, zapis w notatkach uczestników.

▪ **Kompetencje kluczowe a umiejętności kluczowe – co oznaczają?, jak je interpretować?**

Wolna dyskusja, prezentacja - slajd

▪ **Kompetencje kluczowe jako WIEDZA, UMIEJĘTNOŚCI, POSTAWY (W, U, P)**

Analiza piramidy priorytetów. Praca w 4 grupach, 15min. Każda grupa rysuje własną piramidę priorytetów i określa, jaka z nich wynika W, U, P? Uczestnicy zaznaczają W, U, P i ich zależności pomiędzy poszczególnymi szczeblami piramidy. Określają na przykładzie piramidy, jakie kk są rozwijane. Grupy prezentują swoje prace na forum.

Trener nawiązuje do taksonomii celów kształcenia w kontekście W, U, P.

▪ **Interpretacja 8 kompetencji kluczowych**

Praca w innych 4 grupach, 20 min. Każda grupa otrzymuje 8 pasków a nazwami kk i 2 karty z ich opisem, dopasowuje odpowiednie nazwy, prezentuje i interpretuje na forum.

Następnie każda grupa otrzymuje opis 2 kk. Zastanawia się, jak przedstawić charakterystyczne cechy kk, a następnie prezentuje na forum. Uczestnicy odgadują nazwę. Grupa uzupełnia charakterystykę kk.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

▪ **Dlaczego kompetencje kluczowe w UE cechuje: globalizacja, ponadnarodowość, rozwój społeczny, rozwój instytucjonalny, rozwój osobisty?**

Metoda Quiz. Uczestnicy gromadzą się wokół koła narysowanego/naklejonego na podłodze. Koło podzielone na 5 części ponumerowanych od 1 do 5. Każdy rzuca kostką i odpowiada na wylosowane pytanie. Gra kończy się, gdy przynajmniej 2 cechy kompetencji kluczowych zostaną przeanalizowane.

Trener podsumowuje ćwiczenie odwołując się do programu uczenie się przez całe życie.

▪ **Znaczenie kompetencji kluczowych dla przygotowania do rynku pracy**

- jakie kompetencje kluczowe są pożądane na rynku pracy?
- dlaczego kompetencje kluczowe na rynku pracy?
- co umożliwiają kompetencje kluczowe na rynku pracy?
- które są najważniejsze kompetencje kluczowe dla rynku pracy?

Rozmowa w 4 grupach, każda grupa zapisuje jeden wątek na plakacie w ciągu 6min. i przekazuje dalej, metoda wędrujące plakaty. Przechodni plakat uzupełniają grupy, a następnie wszyscy analizują zapisy i ew. dopytują. Trener podkreśla rolę kk na rynku pracy i system rozwijania kk przez całe życie.

▪ **Kompetencje kluczowe w przepisach oświatowych**

- podstawa programowa kształcenia ogólnego, efekty kształcenia
- program nauczania
- prawo oświatowe

Praca w 3 grupach, 15min. Uczestnicy wyszukują kk w przepisach (na stronach internetowych lub w dokumentach drukowanych), dzielą się wnioskami na forum grupy.

▪ **Ponadprzedmiotowy interdyscyplinarny charakter kompetencji kluczowych**

Praca w 4 grupach, 15min. Każda grupa otrzymuje inną instrukcję, której treścią jest zbudowanie mostu z wykorzystaniem 2 arkuszy papieru A4, taśmy klejącej i nożyczek. Zadanie będzie uznane za wykonane, jeśli przez most przejedzie samochodzik i grupa odpowie na dodatkowe pytania podane w instrukcji. Most przechodzi publiczny test (z udziałem wszystkich uczestników szkolenia). W podsumowaniu trener moderuje dyskusję wskazując na potrzebne kompetencje, role, umiejętności zespołu w nawiązaniu do organizacji kształcenia szkolnego.

Instrukcja:

Z otrzymanych materiałów zbudujcie most, po którym przejedzie miniaturowy samochód. Parametry mostu: długość 0,35m, wysokość filarów stanowi 3/5 długości mostu.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doskazywania i Doskazywania Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskazywania Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Dodatkowe polecenie dla grupy:

Grupa 1. Nazwijcie swój most nazwą najdłuższego mostu w Europie i przygotujcie ulotkę reklamującą Wasz most w języku angielskim/ niemieckim/ francuskim/ rosyjskim (do wyboru).

Grupa 2. Nazwijcie swój most nazwą najdłuższego mostu na półkuli południowej, zaprezentujcie jego położenie geograficzne.

Grupa 3. Nazwijcie swój most nazwą najdłuższego wiszącego mostu na świecie przedstawcie gdzie jest położony, co ze sobą łączy.

Grupa 4. Nazwijcie swój most nazwą mostu, któremu poświęcony jest jakiś utwór artystyczny i zaprezentujcie ten utwór w dowolny sposób.

Grupa wykonuje zadanie w ciągu 10 min., dokonuje próby przejazdu samochodu przez most i prezentuje przygotowane dodatkowe zadanie.

W podsumowaniu wypowiedzi na forum:

- Co w wykonywaniu zadania było najtrudniejsze? Co stanowiło wyzwanie? Jak sobie z tym poradziliście?
- Jakie kompetencje były niezbędne do wykonania zadania?

- **Jakie ja posiadam kompetencje kluczowe?**
- **Kiedy i jak je nabyłam/nabyłem?**
- **Jakie kompetencje kluczowe są dla mnie ważne?**
- **Dlaczego?**

Zapisz kk na kartce, wypowiedzi na forum

- **Jakie kompetencje kluczowe chcę rozwijać u uczniów?**

Rozmowa w parach, 2min./os., rozmowa w czwórkach 2min./os., dyskusja moderowana. Trener czuwa nad wysunięciem wniosku: „różnorodność podejścia do kk, różne wartości osobiste nauczyciela wpływają na dobór kk rozwijanych u uczniów → kk nauczyciela w max stopniu wpływają na kk jego uczniów”.

Trener zadaje pytanie: *Jak zwiększyć posiadanie kk u uczniów?* i pozostawia do przemyślenia uczestnikom.

- **Jak wybrać najważniejsze kompetencje kluczowe w szkole planowane do rozwoju?**

Dyskusja w kręgu. Trener zapisuje na plakacie wnioski z ćwiczenia.

- **Postępując się otrzymanym profilem kompetencyjnym dotyczącym wiedzy ułożyć zadanie edukacyjne, które rozwija kompetencje kluczowe ucznia II etapu edukacyjnego**

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Praca w nowych 4-osobowych grupach, 15min. Każda grupa analizuje opis profilu kompetencyjnego ucznia i opracowuje zadanie. Prezentacja zadania, uzasadnienia, dlaczego dot. tylko wiedzy, jakie to ma znaczenie dla rozwoju pełnej kompetencji kluczowej W U P? Podsumowanie, wnioski – kompetencje kluczowe są nierozdzielne, profil kompetencyjny nierozłączny.

▪ **Zadania osoby wspomagającej szkołę w procesie kształtowania kompetencji kluczowych uczniów**

Dyskusja moderowana, dopisanie wniosków do plakatu z poprzedniego modułu.

Trener wskazuje na celowość wykonywania ćwiczeń podkreślając wnioski z nich płynące i zachęca do dyskusji w kontekście kolejnego punktu zajęć.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Komisja Europejska/EACEA/Eurydice, *Rozwijanie kompetencji kluczowych w szkołach w Europie. Wyzwania i szanse dla polityki edukacyjnej. Raport Eurydice*, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2012 [online, dostęp dn. 30.08.2016].

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 6 sierpnia 2015 r. w sprawie wymagań wobec szkół i placówek (Dz.U. z 2015 r. poz. 1214).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

- Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dn. 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. L 394 z 30.12.2006), nowelizacja z dnia 18.01.2018r. – projekt, Zalecenia Rady 2018/C189/01 z dnia 22.05.2018)

Moduł III. Proces uczenia się i jego uwarunkowania

Cel główny

Rozwój kompetencji organizowania warunków świadomego i efektywnego uczenia się uczniów.

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

-opisuje przebieg procesu uczenia się

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- określa czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań
- uzasadnia znaczenie relacji między uczniem a nauczycielem w procesie uczenia się
- identyfikuje czynniki związane z organizacją pracy szkoły, które sprzyjają procesom uczenia się
- wskazuje związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów
- łączy wiedzę na temat uczenia się z wiedzą dotyczącą procesowego wspomaganie szkół

Metody i techniki pracy: prezentacja, wykład, metoda Q5, dywanik pomysłów, JIGSAW

Czas trwania zajęć: 6 godzin

Przebieg szkolenia:

Trener przedstawia cele szkolenia.

- **Jak się uczyć? Co mi pomaga? Co przeszkadza?**

Rozmowy w parach 3min./os., następnie w czwórkach 2min./os., dyskusja na forum, zapis wniosków na plakacie

- **Przebieg procesu uczenia się**

- etapy nauki/procesu uczenia się: nieświadoma niekompetencja, świadoma niekompetencja, nieświadoma kompetencja, świadoma kompetencja

Trener prezentuje etapy procesu uczenia się, cele taksonomii wg Blooma. Uczestnicy podają przykłady do każdego pola kompetencji.

Uczestnicy zastanawiają się i dyskutują nt.

- znaczenie świadomości celu w procesie uczenia się
- rozwój prostych i złożonych umiejętności jako warunek skutecznego nauczania

Trener prezentuje profil kompetencyjny ucznia i profil kompetencyjny nauczyciela. Uczestnicy poddają refleksji własne kompetencje.

REALIZATOR PROJEKTU:



**Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor**

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

▪ **Czynniki wpływające na proces uczenia się**

Trener prezentuje 6 grup czynników:

1. podmiotowość ucznia w procesie uczenia się
2. znajomość metod i technik służących poznaniu własnych strategii uczenia się
3. łączenie wiedzy (nowej z dotychczas zdobytą, wiedzy z różnych dziedzin) i hierarchiczne jej porządkowanie
4. praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności w szkole oraz w codziennym życiu
5. wpływ motywacji i emocji na przebieg procesu uczenia się
6. możliwości i ograniczenia ludzkich zdolności do przyswajania informacji

Uczestnicy pracują metodą 5Q w 6 grupach. Czas 60min. Każda grupa analizuje jeden czynnik. Pytania pomocnicze:

- Co robić, aby osiągnąć cel?
- Czego robić więcej, aby osiągnąć cel?
- Czego robić mniej, aby osiągnąć cel?
- Co przestać robić, aby osiągnąć cel?
- Co zacząć robić, aby osiągnąć cel?

Grupy prezentują swoje wnioski. Trener podsumowuje. Podkreśla wieloaspektowość metody jak narzędzia do wykorzystania we wspomaganiu szkoły.

▪ **Jakie środowiska edukacyjne sprzyjają uczeniu się?**

- relacje nauczyciel – uczeń
- praca zespołowa
- metody pracy nauczyciela
- indywidualizacja nauczania
- organizacja przestrzeni szkolnej

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Metoda Jigsaw, czas 30 min. Uczestnicy pracują w 5 grupach. Każda grupa opracowuje jeden obszar tematyczny, dla którego staje się ekspertem. Trener steruje przejściem pomiędzy grupami. Po zakończeniu uczestnicy prezentują wnioski. Trener zwraca uwagę na znaczenie środowiska edukacyjnego w procesie uczenia się.

Podsumowanie: film dot. uczenia się w szkole. Uczestnicy wskazują środowiska edukacyjne sprzyjające uczeniu się i utrudniające proces uczenia się. Refleksja: co wzmocnić? jak?, co zminimalizować? jak?

▪ **Jaki jest związek procesu uczenia się z kształtowaniem kompetencji kluczowych uczniów?**

Dyskusja dydaktyczna w kręgu. Trener kieruje dyskusją i czuwa nad ustaleniem wniosków:

- wiedza o przebiegu procesu uczenia się jest podstawą do budowania skutecznej diagnozy pracy szkoły
- monitorowanie procesu uczenia się jest istotnym elementem wdrażania zmian służących kształtowaniu kompetencji kluczowych uczniów
- wiedza na temat uczenia się jest czynnikiem wartościującym procesowe wspomaganie szkół

▪ **Jak planować proces wspomagania szkoły, który wpływa na efektywność uczenia się uczniów?**

Wspólne ustalenie rozumienia pojęć: efektywność uczenia się, skuteczność, wartość/wartościowe uczenie się, metodą dywanik pomysłów. Uczestnicy pracują według instrukcji. Tworzą pomysły, grupują, prezentują na forum.

Trener podsumowując prezentuje inne czynniki wpływające na efektywność procesu uczenia się wynikające z najnowszej wiedzy i badań.

Moduł kończy runda wypowiedzi i refleksja:

▪ **Co z analizowanych zagadnień wykorzystam we wspomaganiu szkoły?**

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Borek A., Domerecka B., *Dobrze zorganizowana aktywność i bierność*, System Ewaluacji Oświaty [online, dostęp dn. 14.09.2016].

-Dumont H., Istanc D., Benavides F., *Istota uczenia się. Wykorzystanie wyników badań w praktyce*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

-Hattie J., *Widoczne uczenie się dla nauczycieli*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015.

Moduł IV. Kształtowanie umiejętności uczenia się na I etapie edukacyjnym

Cel główny

Rozwój kompetencji kształtowania umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje specyfikę rozwojową uczniów na I etapie edukacyjnym w kontekście rozwijania umiejętności uczenia się
- określa wiedzę, umiejętności i postawy ucznia w młodszym wieku szkolnym związane z umiejętnością uczenia się
- wskazuje kompetencje nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej istotne dla kształtowania u uczniów umiejętności uczenia się
- wskazuje strategie i metody nauczania sprzyjające rozwijaniu umiejętności uczenia się na I etapie edukacyjnym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie kształtowania u uczniów umiejętności uczenia się
- wskazuje źródła informacji służące diagnozie pracy szkoły w obszarze stosowanych strategii i metod nauczania

Metody i techniki pracy: mini wykład, prezentacja, mapa myśli, metoda złotego kręgu, balon.

Czas trwania zajęć: 6 godzin

Przebieg szkolenia:

Trener przedstawia cele modułu.

Uczestnicy określają swój potencjał, który wnoszą do grupy w obszarze powiązanych z celami modułu, wskazują na potrzeby i oczekiwania oraz występujące obawy - metoda balonu. Wykorzystują 3-kolorowe karteczki samoprzylepne. Trener wykorzystuje potencjał uczestników do wyznaczenia ról w pracy zespołowej.

- **Moje umiejętności uczenia się – kto mnie nauczył? kiedy? jak?**

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Rozmowa w parach, 3 min./os., swobodne wypowiedzi chętnych na forum.

- **Specyfika rozwojowa uczniów na I etapie edukacyjnym w kontekście rozwijania umiejętności uczenia się**

Miniwykład, prezentacja, dyskusja

- **Jak uczą się uczniowie innych etapów edukacyjnych? Cechy wspólne i różnice?**

Dyskusja na forum, trener zapisuje wnioski na plakacie, zaznacza cechy wspólne oraz różnice uczenia się uczniów I i innych etapów edukacyjnych

- **Umiejętności uczenia się ucznia w młodszym wieku szkolnym w kontekście: WIEDZA, UMIEJĘTNOŚCI, POSTAWY**

Krótką prezentacją trenera. Uczestnicy w 4-osobowych grupach analizują ppko i wyszukują zapisy dot. umiejętności uczenia się, 15min. Wypowiadają się na forum. Trener moderuje dyskusję odnosząc się do plakatu z ćwiczenia powyżej

- **Jakie kompetencje powinien posiadać nauczyciel, który kieruje uczeniem się ucznia na I etapie edukacyjnym?**

Uczestnicy wykonują mapę myśli, weryfikują analizując profil kompetencyjny nauczyciela, 20min.

- **Strategie i metody nauczania sprzyjające rozwijaniu umiejętności uczenia się na I etapie edukacyjnym**
- **Czynniki wpływające na proces uczenia się**

Odwołanie się do ćwiczenia z poprzedniego modułu. Uczestnicy szkolenia pracują metodą złotego kręgu w kontekście kształcenia uczniów w I etapie kształcenia (analizują wcześniejsze zapisy i rozpatrują ponownie zadając pytanie wg schematu: w centrum kręgu „dlaczego?”, w kręgu środkowym: „jak?”, w zewnętrznym: „co?”), 30min.

Trener w podsumowaniu podkreśla znaczenie czynnika metod i technik opartych na zabawie.

- **Po czym poznać, że szkoła potrzebuje wsparcia w zakresie kształtowania u uczniów umiejętności uczenia się?**

Rozmowy w parach, 3min./os., rozmowy w czwórkach, 2min./os., wnioski na forum, trener zapisuje wnioski na plakacie

Przykłady zastosowania w procesie wspomagania rozwoju szkoły przykładowych narzędzi diagnostycznych:

- Czy uczniowie znają cele podejmowanych przez siebie działań?

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Czy organizowana jest współpraca uczniów?

- Czy nauczyciele umożliwiają uczniom refleksję na temat ich sposobu uczenia się?

Prezentacja pytań, wypowiedzi uczestników w kontekście czasu, miejsca, formy i warunków stosowania narzędzi.

- **Wykorzystanie źródeł informacji służących diagnozie pracy szkoły w obszarze stosowanych strategii i metod nauczania** (arkusz obserwacji lekcji wypełniany przez dyrektora, wyniki ewaluacji wewnętrznej lub zewnętrznej, tematyka lekcji koleżeńskich, plan pracy zespołów samokształceniowych)

Praca w grupach: analiza dokumentów, 15min., prezentacja informacji z nich wynikających, wnioski do wykorzystania we wspomaganiu rozwoju szkoły

- **Znaczenie uświadomienia celu działania, monitoringu, autorefleksji**

Rozmowy w kręgu.

Trener podsumowuje moduł odwołując się do celów wykonywania ćwiczeń i płynących z nich wniosków. Zachęca do refleksji nad powiedzeniem „Czym skorupka za młodu nasiąknie.....”

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Adamek I., *Uczenie uczenia się – wspieranie edukacyjne ucznia*, [w:] Adamek I., Zbróg Z. (red.), *Wczesna edukacja dziecka wobec wyzwań współczesności*, Wydawnictwo Libron – Filip Lohner, Kraków 2011.

- Anderson J., *Uczenie się i pamięć. Integracja zagadnień*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1998.

-Antoszkiewicz J., *Metody heurystyczne. Twórcze rozwiązywanie problemów*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1990.

-Arends R.I., *Uczymy się nauczać*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1994.

-Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

-Buzan T., *Rusz głową*, Wydawnictwo Ravi, Łódź 2002.

- Clauss G., *Psychologia różnic indywidualnych w uczeniu się*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1987.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Cohen L., Manion L., Morrison K., *Wprowadzenie do nauczania*, Zys i S-ka, Poznań 1999.
- Dryden G., Vos J., *Rewolucja w uczeniu*, Zys i S-ka, Poznań 2003.
- Fisher R., *Uczymy, jak się uczyć*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1999.
- Franke R., *Psychologia motywacji*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006.
- Freinet C., *Niezmiennie prawdy pedagogiczne*, PS APF, Otwock 1993.
- Harmin M., *Duch klasy. Jak motywować uczniów do nauki*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2005.
- Gardner H., *Inteligencje wielorakie. Nowe horyzonty w teorii i praktyce*, Laurum, Warszawa 2012.
- Joyce B., Calhoun E., Hopkins D., *Przykłady modeli uczenia się i nauczania*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1999.
- Kamza A., *Rozwój dziecka. Wczesny wiek szkolny*, [w:] Brzezińska A.I. (red.), *Niezbędnik Dobrego Nauczyciela*, seria I, *Rozwój w okresie dzieciństwa i dorastania*, t. 3, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 19.06.2016].
- Kubiczek B., *Metody aktywizujące. Jak nauczyć uczniów uczenia się?*, Wydawnictwo Nowik, Opole 2006.
- Murawska B., *Edukacja wczesnoszkolna*, [w:] Brzezińska A.I. (red.), *Niezbędnik Dobrego Nauczyciela*, seria III, *Edukacja w okresie dzieciństwa i dorastania*, t. 3, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 19.06.2016].
- Reykowski J., *Emocje i motywacja*, [w:] Tomaszewski T., *Psychologia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1985.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

Moduł V. Nauczanie/uczenie się problemowe, eksperymenty i doświadczenia

Cel główny

Rozwój umiejętności wspomagania szkoły poprzez wzmocnienie motywacji do rozwoju umiejętności uczenia się i nauczania przez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące uczniów

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- uzasadnia, w jaki sposób uczenie problemowe i metody empiryczne umożliwiają kształtowanie umiejętności uczenia się
- podaje przykłady metod nauczania problemowego oraz możliwości stosowania eksperymentów i doświadczeń w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym
- wskazuje rolę nauczyciela w pracy metodą problemową i przeprowadzaniu eksperymentów oraz doświadczeń na I etapie edukacyjnym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie nauczania problemowego i empirycznego
- posługuje się metodą wywiadu indywidualnego w procesie diagnozy pracy szkoły w obszarze nauczania problemowego, stosowania eksperymentów i doświadczeń

Metody i techniki pracy: miniwykład, prezentacja, akwarium, stoliki eksperckie, dyskusja moderowana, drzewo decyzyjne, rybi szkielet, metoda przypadków, piramida priorytetów.

Czas trwania zajęć: 6 godzin

Przebieg szkolenia:

Trener przedstawia cele szkolenia.

- **Czym jest nauczanie problemowe i empiryczne?**

Dyskusja w kręgu. Następnie uczestnicy pracują w 4 zespołach (metoda stolików eksperckich, 15min./sesję) i przydziela zadania:

Zespół 1: uczenie oparte na rozwiązywaniu problemów: zadawanie pytań problemowych, poszukiwanie dowodów, formułowanie odpowiedzi i rozwiązań, ocena rozwiązań, wybór rozwiązania i jego uzasadnienie

Zespół 2: etapy procedury badawczej: pytanie badawcze, sformułowanie hipotezy, weryfikacja, wyniki i wnioski

Zespół 3: samodzielność ucznia na poszczególnych etapach procedury badawczej w klasach 1–3

Zespół 4: różnica między eksperymentami a doświadczeniami

REALIZATOR PROJEKTU:



**Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor**

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Grupy otrzymują materiał pomocniczy. Po zakończonej rundzie przejść uczestnicy przedstawiają pełną odpowiedź na pytanie.

▪ **Specyfika dziecięcego sposobu badania rzeczywistości**

Dzielenie się posiadaną wiedzą na forum. Trener prezentuje wskazując drogę od myślenia konkretnego i wyobrażeniowego do wskazywania związków przyczynowo-skutkowych, koncentrowania uwagi, posługiwania się logiką indukcyjną.

Praca w grupach. Uczestnicy tworzą własną kartę pracy: piramida priorytetów dziecka, piramida priorytetów nauczyciela. Wypełniają i porównują swoje karty. Zaznaczają powiązania priorytetów dziecka i nauczyciela. Prezentują wyniki na forum, wspólnie formułują wnioski.

▪ **W jaki sposób uczenie problemowe i metody empiryczne umożliwiają kształtowanie umiejętności uczenia się?**

Metoda akwarium – 4 osoby siedzą w kręgu i prowadzą dyskusję, pozostałe osoby siedzą wokół nich i są obserwatorami. Ich obowiązkiem jest analizowanie przebiegu dyskusji pod kątem doboru i skuteczności argumentacji, respektowania ustalonych zasad prowadzenia rozmowy, respektowania zachowań oraz przebiegu dyskusji.

▪ **Wykorzystanie eksperymentu i doświadczenia w pracy z dziećmi w wieku wczesnoszkolnym jako źródła wiedzy, weryfikacji wiedzy, ilustracji wiedzy, sposobu na rozwiązywanie problemu**

Uczestnicy pracują metodą drzewo decyzyjne, 35min. Określają cele i wartości, podają rozwiązania, określają pozytywne i negatywne skutki każdego rozwiązania, podjętą decyzję. Trener podkreśla wartości stosowania eksperymentu i doświadczenia oraz wskazuje przykłady metod nauczania problemowego możliwe do stosowania na I etapie edukacyjnym (np. drzewo decyzyjne, metoda przypadków, metoda sytuacyjna).

▪ **Rola nauczyciela podczas pracy metodą problemową i metodami empirycznymi**

Uczestnicy pracują metodą rybi szkielet w 4 grupach, 20min. Każda grupa otrzymuje jedną oś:

- organizowanie sytuacji problemowej
- pomoc w sformułowaniu problemu przez uczniów
- wspieranie uczniów podczas rozwiązywania problemu
- pomoc w weryfikacji rozwiązań i formułowaniu wniosków przez uczniów

Z zebranych danych wyciągają wnioski określające rolę nauczyciela.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

▪ **Po czym poznać, że szkoła potrzebuje wsparcia w obszarze nauczania problemowego i empirycznego?**

Rozmowy w parach, 2min./os., w czwórkach, 2min./os., na forum. Trener zbiera wnioski i zapisuje na plakacie. Podaje przykłady narzędzi diagnostycznych niezbędnych w procesie wspomagania rozwoju szkoły:

- Jak często realizowane są w szkole doświadczenia i eksperymenty?
- Czy nauczyciele wykorzystują pytania problemowe podczas zajęć?
- Czy wykorzystywane są zasoby szkoły umożliwiające doświadczenie i eksperymentowanie?

Rozmowa w kręgu, wnioski, refleksja.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Bąbel P., Wiśniak M., *12 zasad skutecznej edukacji, czyli jak uczyć, żeby nauczyć*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Sopot 2015.
- Centrum Edukacji Obywatelskiej, *Uczenie się poprzez eksperymentowanie. Akademia uczniowska* [online, dostęp dn. 19.06.2016].
- Gołębiowski K., Kamiński M., Rochowicz K., Sobczuk B., *Jak zainteresować uczniów astronomią w szkole podstawowej, gimnazjum i w szkole ponadgimnazjalnej?*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Grygier U., Janczar-Łonczkowska B., Piotrowski K., *Jak odkrywać i rozwijać uzdolnienia przyrodnicze uczniów w szkole podstawowej, gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2013 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Nowak-Łojewska A., *Wybrane obszary edukacji matematycznej dzieci. Poradnik dla nauczycieli klas I–III*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012 [online, dostęp dn. 18.06.2016].

Propozycje środków dydaktycznych dostępnych online:

- Baza Narzędzi Dydaktycznych, Instytut Badań Edukacyjnych [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- E-podręczniki do kształcenia ogólnego, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Scholaris, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 18.06.2016].

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Moduł VI. Metody aktywizujące w nauczaniu/uczeniu się

Cel główny

Rozwój umiejętności doboru metod i technik nauczania i uczenia się, które służą wartościowemu uczeniu się uczniów na I etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- uzasadnia potrzebę stosowania metod aktywizujących w procesie nauczania/uczenia się na I etapie edukacyjnym
- dowodzi związku między wykorzystywaniem metod aktywizujących a rozwijaniem umiejętności uczenia się i ciekawości poznawczej uczniów na I etapie edukacyjnym
- określa kryteria doboru metod aktywizujących
- analizuje wybrane metody pod kątem możliwości ich zastosowania w różnych sytuacjach edukacyjnych oraz ich wpływu na kształtowanie umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- wskazuje rolę nowoczesnych technologii w aktywnym uczeniu się dzieci w młodszym wieku szkolnym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w obszarze stosowania aktywizujących metod nauczania/uczenia się na I etapie edukacyjnym
- przeprowadza diagnozę potrzeb szkoły w zakresie wykorzystywania aktywizujących metod nauczania

Metody i techniki pracy: miniwykład, prezentacja, kula śniegowa, stoliki eksperckie, gadająca ściana, symulacja, analiza pola sił.

Czas trwania zajęć: 6 godzin

Przebieg szkolenia:

Trener krótko przedstawia cele szkolenia i nawiązuje do roli uczenia się przez działanie.

▪ **Nauczanie – uczenie się**

Czym jest? Jaka zasada je łączy?

Analiza porównawcza, metoda pola sił, 15min. Połowa grupy zajmuje się nauczaniem, II połowa – uczeniem się. Określają cechy i zasady. Uświadamiają sobie ścisły związek pomiędzy nauczaniem i uczeniem się.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

▪ **Dlaczego warto stosować metody aktywizujące w procesie nauczania/uczenia się na I etapie edukacyjnym?**

Dyskusja w kręgu. Trener moderuje dyskusję nakierowując na aspekty:

- rozwijanie umiejętności uczenia się i ciekawości poznawczej uczniów na I etapie edukacyjnym
- kryteria doboru metod aktywizujących

Dyskusję kończy podsumowanie trenera.

▪ **Rola metod aktywizujących w procesie nauczania/uczenia się na I etapie edukacyjnym**

Uczestnicy pracują w 4 grupach, 25min., analizują ppko. Każda grupa opracowuje jeden zakres tematyczny:

- metody aktywizujące a zaspakajanie potrzeb rozwojowych uczniów w młodszym wieku szkolnym (np. potrzeby ruchu, zabawy, budowania samooceny)
- metody aktywizujące w zapisach podstawy programowej dla I etapu edukacyjnego
- znaczenie metod aktywizujących w rozwijaniu umiejętności uczenia się (np. nauka podstawowych umiejętności współpracy w grupie, poznawanie różnych metod uczenia się)
- rola technologii informatycznych w aktywnym uczeniu się dzieci w młodszym wieku szkolnym

Prezentacja grup. Trener czuwa nad wyartykułowaniem istotnych wniosków.

▪ **Kryteria doboru metod aktywizujących**

Metoda śnieżna kula w nowej wersji sklejaną, 30min. Uczestnicy otrzymują na paskach papieru różne kryteria doboru metod. Układają własną hierarchię wartości i układają na stole. Wspólnie porządkują i interpretują miejsce i znaczenie kryterium.

Kryteria: cele edukacyjne, realizowane treści, poziom dojrzałości uczniów, stopień integracji klasy, warunki organizacyjne (środki dydaktyczne, czas, przestrzeń).

▪ **Wykorzystywanie metod aktywizujących w różnych sytuacjach edukacyjnych w pracy z uczniem na I etapie edukacyjnym**

Utworzenie 4 stolików eksperckich, 40min. Grupy otrzymują dostęp do e-materiałów metodycznych. Każda grupa otrzymuje po 2 sytuacje edukacyjne: zdobywanie nowej wiedzy, powtarzanie i utrwalanie

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

wiadomości; rozwijanie praktycznych umiejętności, uczenie się we współpracy; rozwijanie kreatywności i wyobraźni, rozwijanie umiejętności uczenia się; ewaluacja własnej pracy, wykorzystanie nowoczesnych technologii w uczeniu się metodami aktywizującymi na I etapie edukacyjnym na przykładzie e-podręcznika.

Na koniec powstaje mapa przykładowych metod aktywizujących adekwatnych do sytuacji edukacyjnej.

▪ **Po czym poznać potrzebę rozwoju szkoły w zakresie stosowania metod aktywizujących?**

Wykorzystanie przykładowych pytań pomocniczych i umieszczenie odpowiedzi w formie ściany gadającej, 20min.

Pytania pomocnicze:

- czy metody aktywizujące są stałym elementem pracy nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej?
- czy w szkole są eksponowane dokonania uczniów powstałe w efekcie pracy metodami aktywizującymi?

Dyskusja, wnioski, refleksja.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Gajdzica Z., *Aktywny w szkole – aktywny w życiu*, Uniwersytet Śląski, Katowice [online, dostęp dn. 14.06.2016].
- Krzyżanowska Ł., Wiśnicka M., *Wykorzystanie eksperymentów i metod aktywizujących w nauczaniu – problemy i wyzwania. Raport z badań*, Centrum Nauki Kopernik, Warszawa 2009 [online, dostęp dn. 10.05.2017].
- Kubiczek B., *Metody aktywizujące: jak nauczyć uczniów uczenia się?*, Wydawnictwo Nowik, Opole 2007.
- Marszałek A., *Metody aktywizujące w kształceniu*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. 3, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2004.
- Owczarska B., Moszyńska A., Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2010.
- Rau K., Ziętkiewicz E., *Jak aktywizować uczniów. „Burza mózgów” i inne techniki w edukacji*, Oficyna Wydawnicza G&P, Poznań 2003.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor
ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26
www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- Taraszkiewicz M., *Jak uczyć lepiej? Czyli refleksyjny praktyk w działaniu*, CODN, Warszawa 1999.

Propozycje środków dydaktycznych dostępnych online:

- Baza Narzędzi Dydaktycznych, Instytut Badań Edukacyjnych [online, dostęp dn. 18.06.2016].

- E-podręczniki do kształcenia ogólnego, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 18.06.2016].

- Scholaris, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 18.06.2016].

Moduł VII. Uczenie się przez zabawę i aktywność ruchową

Cel główny

Rozwój umiejętności doboru metod i technik nauczania/uczenia się wykorzystujących zabawę i aktywność ruchową uczniów I etapu edukacyjnego

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- uzasadnia potrzebę stosowania metod nauczania przez zabawę i ruch w procesie uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- wskazuje funkcje zabaw w uczeniu się i rozwoju dzieci w młodszym wieku szkolnym
- określa kryteria doboru metod opartych na zabawie i aktywności ruchowej w rozwijaniu umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- podaje przykłady gier i zabaw oraz określa ich przydatność w doskonaleniu umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- identyfikuje rolę technologii informacyjno-komunikacyjnych w organizowaniu uczenia się przez zabawę na I etapie edukacyjnym
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie stosowania zabaw i aktywności ruchowej
- rozpoznaje potrzeby szkoły w zakresie uczenia się przez zabawę, wykorzystując obserwację zajęć jako jedną z metod diagnozy pracy szkoły

Metody i techniki pracy: miniwykład, prezentacja, stoliki eksperckie, gadająca ściana, symulacja zajęć

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Czas trwania zajęć: 6 godzin

Przebieg szkolenia:

Trener przedstawia cele szkolenia.

- **Czym dla mnie jest zabawa? Czego mnie uczy?**

Rozmowa w parach, 2min./os.

- **Czym dla dziecka jest zabawa?**

Rozmowa w czwórkach, 6min. Wypowiedzi na forum

- **Potrzeba stosowania metod nauczania przez zabawę i ruch w procesie uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym**
- **Funkcje zabaw w uczeniu się i rozwoju dzieci w młodszym wieku szkolnym**
- **Kryteria doboru metod opartych na zabawie i aktywności ruchowej w rozwijaniu umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym**

Miniwykład, dyskusja w kręgu.

- **Jakie potrzeby rozwojowe zaspakajane są przez zabawy i aktywność ruchową na I etapie edukacyjnym?**

Metoda gadająca ściana. Trener przygotowuje duży arkusz papieru, który podzielony jest na 8 pól według obszarów jak poniżej:

- rozwijanie zmysłów i spostrzegawczości
- rozwój małej i dużej motoryki
- kontrola emocji
- koncentracja uwagi
- rozwój wyobraźni
- poczucie sprawiedliwości

REALIZATOR PROJEKTU:



**Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor**

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- przestrzeganie ustalonych reguł

- współdziałanie

Każdy uczestnik pisze na kartkach samoprzylepnych po 2 -3 stwierdzenia w odpowiednim polu. Dalej następuje porządkowanie układanie według podobieństw oraz dyskusja. Trener czuwa nad określeniem najbardziej istotnych funkcji aktywności ruchowej dzieci.

▪ **Jakie funkcje pełni zabawa?**

Uczestnicy pracują w 4 grupach metodą stoliki eksperckie. Każda grupa dokładnie opracowuje dwie funkcje zabawy: kształcąca, poznawcza, wychowawcza, społeczno-emocjonalna, rozwoju sensorycznego i motorycznego, korekcyjno-kompensacyjna, relaksacyjna - w kontekście zajęć edukacji wczesnoszkolnej. Następnie następują przejścia uczestników grup i wzajemne uczenie się. Po zakończonej rundzie jest podsumowanie w kontekście funkcji zabawy i metody uczenia się.

▪ **Czym kierować się przy doborze metod opartych na grach i zabawach ruchowych?**

Dyskusja na forum, wnioski zapisywane na plakacie tworząc mapę mentalną. Trener czuwa nad odniesieniem się do kontekstu: cele i treści lekcji, wiek i dojrzałość uczniów, liczebność klasy, czas i możliwości organizacyjne.

▪ **Przykłady wykorzystania metod opartych na grach i zabawach ruchowych**

Swobodne wypowiedzi uczestników na forum, prezentacje.

▪ **Jakie znaczenie mają emocje towarzyszące uczeniu się przez zabawę i ruch dla trwałości nabywanych umiejętności i wiedzy przedmiotowej?**

Uczestnicy rozmawiają w parach, 2min./os., następne na forum. Podają przykłady zabaw i aktywności ruchowej stosowanych w edukacji wczesnoszkolnej (np. rebusy, zagadki, układanki, konkursy, dramy, symulacje, żywe rzeźby) jako warunki zaangażowania emocjonalnego ucznia w procesie uczenia się.

▪ **Gry edukacyjne jako sposób na uruchomienie:**

- myślenia przestrzennego: domina tematyczne, gry konstrukcyjne

- myślenia twórczego: kombinowanie pojęciami, niestandardowe pytania, dziennik zdziwień

- współpracy: tory przeszkód, podchody

Uczestnicy pracują w 3 grupach tworząc symulację gier. Trener kieruje dyskusją nad zagadnieniem: Jakie uruchomieniapowodowały gry? Wspólnie określają warunki stosowania gier edukacyjnych w I etapie edukacyjnym.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- **Technologie informacyjno-komunikacyjne w organizowaniu uczenia się przez zabawę, w tym:** w celu indywidualizacji nauczania, ćwiczenia koncentracji, pracy zespołowej

Prezentacja narzędzi TIK – programy graficzne do kolorowania, nauka programowania, narzędzia służące do komunikacji. Dyskusja.

- **Jakie wskaźniki pozwalają określić stosowanie przez nauczycieli metod pracy z wykorzystaniem zabaw i aktywności ruchowej?**

Krótką rozmowa w kręgu ze wskazaniem wskaźników, np. znajomość gier i zabaw, organizacja przestrzeni do zajęć, dostęp do sprzętu komputerowego

Obserwacja zajęć na przykładzie filmu zajęć edukacyjnych w I etapie edukacyjnym, zebranie wniosków z obserwacji, podsumowanie i zwrócenie uwagi na wartość obserwacji zajęć jako sposobu na diagnozowanie potrzeb szkoły w procesie wspomagania.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Elkonin D.B., *Psychologia zabawy*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1984.
- Gruszczyk-Kolczyńska E.K., Dobosz K., Zielińska E., *Jak nauczyć dzieci sztuki konstruowania gier? Metodyka, scenariusze zajęć oraz wiele ciekawych gier i zabaw*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1996.
- Kielar-Turska M., *Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 1992.
- Kielar-Turska M., Muchacka B., *Stymulująca i terapeutyczna funkcja zabawy*, Akademia Pedagogiczna, Kraków 1999.
- Knopik T., *Czas wolny od nudy*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2014 [online, dostęp 19.06.2016].
- Krzywoń D., *Kraina kreatywności: sposoby przeciwdziałania rutynie w pracy z dziećmi poprzez ekspresję twórczą i artystyczną*, Oficyna Wydawnicza Humanitas, Sosnowiec 2008.
- Ochmańska B., *Rozwijanie zainteresowań i zdolności matematycznych uczniów klas I–III. Poradnik dla nauczyciela*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012 [online, dostęp dn. 19.06.2016].
- Okoń W., *Zabawa a rzeczywistość*, wyd. 2, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1995.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl



Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

-Reddy L.A., *Rozwijanie umiejętności społecznych dziecka. Interwencje poprzez zabawę*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.

Moduł VIII. Projekt edukacyjny jako metoda integrująca wiedzę i uczącą współpracy

Cel główny

Rozwój umiejętności wykorzystania projektu edukacyjnego jako metody wartościowego uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje założenia i etapy pracy metodą projektu
- wyjaśnia znaczenie pracy metodą projektu w kształtowaniu umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- definiuje zadania nauczyciela w pracy metodą projektu oraz wskazuje specyfikę pracy z uczniami w młodszym wieku szkolnym
- organizuje współpracę nauczycieli w celu doskonalenia ich umiejętności pracy metodą projektu
- określa wskaźniki świadczące o potrzebie rozwoju szkoły w zakresie stosowania metody projektu
- identyfikuje kierunki doskonalenia nauczycieli I etapu edukacyjnego w zakresie stosowania metody projektu

Metody i techniki pracy: mini wykład, studium przypadku, *World Café*, dyskusja moderowana, *action learning*, metoda 5Q, analiza pola sił

Czas trwania zajęć: 4 godziny

Przebieg szkolenia:

Trener przedstawia cele szkolenia.

▪ **Założenia metody projektu w edukacji wczesnoszkolnej**

- cele metody projektu
- rodzaje projektów (np. projekt badawczy, projekt medialno-artystyczny, działania lokalnego)

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor
ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- etapy projektu i sposoby ich realizacji

Miniwykład

▪ **Rozwój umiejętności uczenia się uczniów w wieku wczesnoszkolnym, w tym:**

- rozwój funkcji poznawczych uczniów w trakcie uczenia się grupowego
- uczenie się planowania kolejności wykonywanych czynności
- uczenie się współdziałania i samodzielności

Studium przypadku. Uczestnicy szkolenia określają rozwój umiejętności uczenia się uczniów z uwzględnieniem ww obszarów, praca w 4 równoległych grupach. Wnioski prezentują na forum, dyskusja. Trener podkreśla znaczenie rozwoju umiejętności uczenia się ucznia I etapu edukacyjnego dla dalszego procesu uczenia się przez całe życie.

▪ **Jak pracować metodą projektu na I etapie edukacyjnym?**

Burza mózgów, określenie głównych obszarów zadań nauczyciela. Następnie metodą 5Q uczestnicy szkolenia analizują każdy z obszarów pracy:

- tworzenie warunków do realizacji projektu
- określenie obszaru tematycznego w sposób dający uczniom swobodę w wyborze tematu
- wspólnie z uczniami ustalanie celów, etapów pracy, kolejnych działań, podział zadań
- wspieranie uczniów w realizacji działań i prezentacji efektów
- pomoc uczniom w ocenie efektów pracy

Prezentacja na forum, dyskusja, refleksja w odniesieniu do własnych doświadczeń i warunków pracy.

▪ **Praktyki szkolne - wspomaganie nauczyciela w pracy metodą projektu**

Krótkie wprowadzenie i wymiana doświadczeń uczestników szkolenia. Praca w 3 grupach metodą pola sił. Każda grupa analizuje oddzielny zakres współpracy nauczycieli w kontekście sił wspierających i hamujących działania oraz ich znaczenia dla organizacji i realizacji działań edukacyjnych metodą projektu.

Obszary:

- wspólne realizowanie projektów przez kilku nauczycieli

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- wymiana doświadczeń nauczycieli pracujących metodą projektu
- wspólne tworzenie zasad pracy nad projektami
- **Jak określić wskaźniki metody projektu?** (m.in. czas trwania projektu, tematyka i przebieg, sposób podziału zadań, prezentowanie efektów projektu)

Dyskusja moderowana. Trener wskazuje na niezbędność określenia istotnych wskaźników w fazie przygotowawczej projektu.

- **Kierunkowe wspomaganie metodyczne nauczycieli w pracy metodą projektu**

Metoda World cafe przy 3 stolikach eksperckich: metoda SWOT, metaplan, rozmowa skoncentrowana na rozwiązaniach. Uczestnicy analizują przykłady wspomagania w oparciu o wybrane metody i techniki. Podsumowanie, autorefleksja nad warunkami stosowania metody projektu.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Gołębiak B.D. (red.), *Uczenie metodą projektów*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa 2002.
- Kunc B., Biderman A., Łuszczek M. (red.), *Dzieci odkrywają świat. Scenariusze projektów edukacyjnych rozwijających kompetencje matematyczne i naukowo-techniczne oraz umiejętność uczenia się w klasach 1–3 SP*, Federacja Inicjatyw Oświatowych, Warszawa 2013 [online, dostęp dn. 19.06.2016].
- Mikina A., Zając B., *Metoda projektów nie tylko w gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli i dyrektorów szkół*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2012 [online, dostęp dn. 18.06.2016].
- Murawska B., *Edukacja wczesnoszkolna*, [w:] Brzezińska A.I. (red.), *Niezbędnik Dobrego Nauczyciela*, seria III, *Edukacja w okresie dzieciństwa i dorastania*, t. 3, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2014 [online, dostęp dn. 20.10.2016].
- Petty G., *Nowoczesne nauczanie*, Gdańskie Wydawnictwo Pedagogiczne, Sopot 2015.
- *Przykłady projektów edukacyjnych w edukacji wczesnoszkolnej. Skrypt dla nauczyciela I–III*, Poznański Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości, Poznań 2015 [online, dostęp dn. 19.06.2016].
- Szamański M., *O metodzie projektów*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2000.

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Moduł IX. Ocenianie kształtujące jako strategia wspierająca rozwój ucznia i jego autonomię w procesie uczenia się

Cel główny

Rozwój umiejętności wspomaganie procesu uczenia się ucznia I etapu edukacyjnego przy wykorzystaniu elementów strategii oceniania kształtującego

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- opisuje podstawowe założenia strategii oceniania kształtującego
- wskazuje umocowanie prawne oceniania kształtującego
- dostrzega związek oceniania kształtującego z rozwijaniem umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym
- rozpoznaje strategie i elementy oceniania kształtującego w pracy nauczyciela na I etapie edukacyjnym
- określa specyfikę wdrażania oceniania kształtującego w edukacji wczesnoszkolnej
- organizuje współpracę nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności stosowania oceniania kształtującego na I etapie edukacyjnym
- identyfikuje indywidualne potrzeby nauczycieli w doskonaleniu umiejętności oceniania kształtującego na I etapie edukacyjnym i wykorzystuje techniki coachingowe do wspierania ich rozwoju

Metody i techniki pracy: mini wykład, stoliki eksperckie, metody i techniki OK, mapa mentalna, model GROW

Czas trwania zajęć: 6 godzin

Przebieg szkolenia:

Krótkie wprowadzenie do tematyki zajęć, przedstawienie celów szkolenia.

- **Czym jest ocenianie kształtujące (OK)?**

Dyskusja

- **Podstawy prawne stosowania oceniania kształtującego na I etapie edukacyjnym z uwzględnieniem podstawy programowej i wymagań państwa**

Prezentacja trenera lub uczestników szkolenia.

REALIZATOR PROJEKTU:



**Ośrodek Szkolenia Doskonalenia i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor**

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- **Strategie oceniania kształtującego**

Film dot. oceniania kształtującego (publikacja ORE), dyskusja.

Praca w 5 grupach metodą stolików eksperckich, 40min. Każda grupa opracowuje przykłady w zakresie stosowania praktycznego jednej strategii w edukacji wczesnoszkolnej. Prezentacja na forum, dyskusja, wnioski i warunki stosowania elementów OK.

Grupa 1. określanie i wyjaśnianie uczniom celów uczenia się i kryteriów sukcesu (przykładowe elementy OK: cele w języku ucznia, dostosowane do jego możliwości percepcji)

Grupa 2. organizowanie w klasie dyskusji, zadawanie pytań i zadań dających informacje, czy i jak uczniowie się uczą (przykładowe elementy OK: zadawanie przez nauczyciela pytań)

Grupa 3. udzielanie uczniom takiej informacji zwrotnej, która przyczyni się do ich widocznych postępów (przykładowe elementy OK: włączenie rodziców w wykorzystanie przekazywanych kryteriów sukcesu i informacji zwrotnej we wspieraniu ich dzieci w procesie uczenia się)

Grupa 4. umożliwianie uczniom wzajemnego korzystania ze swojej wiedzy i umiejętności (przykładowe elementy OK: ocena koleżeńska w zakresie wskazywania pozytywnych)

Grupa 5. wspomaganie uczniów, by stawali się autorami procesu swojego uczenia się (przykładowe elementy OK: wprowadzanie elementów samooceny).

Podsumowanie, dyskusja.

- **Jaki jest związek oceniania kształtującego z rozwijaniem umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym?**

Rozmowa w parach, 2min./os., rozmowa w czwórkach, 6min., dyskusja na forum. Wnioski zapisane na plakacie, do wykorzystania w ćwiczeniu poniżej.

- **Jakie znaczenie ma ocenianie kształtujące w rozwijaniu umiejętności uczenia się uczniów na I etapie edukacyjnym?**

Mapa mentalna, uczestnicy tworzą mapę z wykorzystaniem wniosków z wcześniejszego ćwiczenia zwracając uwagę na uczenie odpowiedzialności za własną naukę, rozwijanie umiejętności dokonywania samooceny.

- **Przykłady organizacji współpracy nauczycieli ukierunkowanej na doskonalenie umiejętności stosowania oceniania kształtującego na I etapie edukacyjnym**

- metody wymiany doświadczeń nauczycieli i wzajemnego uczenia się od siebie (np. obserwacja koleżeńska lekcji, spacer edukacyjny, *action learning*, bank scenariuszy lekcji OK)

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- przykładowe obszary współpracy szczególnie istotne dla nauczycieli I etapu edukacyjnego (np. udzielanie informacji zwrotnej, współpraca z rodzicami w zakresie wspierania procesu uczenia się ich dzieci, dzielenie się doświadczeniami i dobrymi praktykami w stosowaniu oceniania kształtującego)

Metody i techniki OK, analiza metod wymiany doświadczeń i wzajemnego uczenia się na przykładach podanych przez uczestników szkolenia oraz trenera, dyskusja.

▪ **Jak wykorzystać techniki coachingowe w identyfikowaniu potrzeb i wspomaganie rozwoju nauczycieli?**

Uczestnicy wykorzystują model GROW, praca w 3 grupach. Rozpatrują ustaloną przez siebie sytuację wyjściową. Dzielą się na forum swoimi spostrzeżeniami, odczuciami, określają łatwe i trudne strony stosowania metody, wskazują na warunki i możliwości wykorzystania metody. Trener moderuje pracę, wspólnie ustalają wnioski.

Refleksja nad wykorzystaniem technik OK.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Black P. i in., *Jak oceniać, aby uczyć?*, CEO–CIVITAS–Biblioteka Akademii SUS, Warszawa 2006.
- *Ocenianie kształtujące po polsku. Kurs dla doradców metodycznych, scenariusze zajęć*, CODN, Warszawa 2008.
- Sterna D., *Ocenianie kształtujące w praktyce*, CEO–CIVITAS–Biblioteka Akademii SUS, Warszawa 2006.
- Sterna D., *Uczę się uczyć. Ocenianie kształtujące w praktyce*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2016.
- Sterna D., *Uczę (się) w szkole*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2014.
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dn. 14 lutego 2017 r.w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356).

Moduł X. Wspomaganie pracy szkoły w rozwoju umiejętności uczenia się kształtowanej przez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Cel główny

Wzmocnienie umiejętności wspomagania szkoły w rozwijaniu kompetencji kluczowych uczniów w procesie uczenia się poprzez eksperymentowanie, doświadczanie i inne metody aktywizujące

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- wspiera szkołę w przeprowadzeniu diagnozy jej pracy w zakresie stosowanych metod nauczania/uczenia się uczniów
- wykorzystuje informacje z różnych źródeł, analizuje je i wyciąga wnioski pomocne w określaniu kierunków działań szkoły na rzecz rozwoju umiejętności uczenia się uczniów
- wyznacza cele i przedstawia propozycje rozwiązań służące nauczaniu przez eksperymentowanie, doświadczanie i wykorzystywanie metod aktywizujących
- współpracuje z nauczycielami oraz dyrektorem szkoły przy tworzeniu i realizacji planu wspomagania szkoły w kształtowaniu umiejętności uczenia się
- zapewnia sprawną organizację form doskonalenia nauczycieli
- określa profil eksperta pod kątem zdiagnozowanych potrzeb nauczycieli
- proponuje formy współdziałania nauczycieli, które pozwalają monitorować i doskonalić umiejętność uczenia się uczniów
- obserwuje i ocenia działania wspierające nauczycieli w rozwoju umiejętności uczenia się uczniów
- projektuje i wykorzystuje narzędzia ewaluacyjne służące ocenie działań, których celem jest wspieranie nauczycieli w rozwoju umiejętności uczenia się uczniów

Metody i techniki pracy: poker kryterialny, stoliki eksperckie, praca z filmem, wędrujące plakaty, gadająca ściana

Czas trwania zajęć: 8 godzin

Przebieg szkolenia:

Trener przedstawia cele szkolenia.

- **Czym jest zmiana?**

Burza mózgów, prezentacja trenera.

- **Strategie wprowadzania zmian**

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor
ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Prezentacja trenera, dyskusja na forum.

- **Formułowanie wizji jako obrazu przyszłości w przechodzeniu przez zmianę**

Uczestnicy dyskutują na forum nt. znaczenia wizji we wprowadzaniu zmiany, tworzą wspólną mapę myśli, zgłaszają swoje pomysły, przyklejają samoprzylepne karteczki na plakacie, analizują, uzasadniają powstały obraz. Trener odnosi do procesu wspomaganie rozwoju szkoły. Wskazuje zmianę jako element rozwoju szkoły.

- **Jakie czynniki działają na rzecz zmiany, a jakie hamują?**

Analiza pola sił, praca w 2 grupach, 10min., prezentacja na forum.

- **Jak radzić sobie z oporem na zmiany?**
- **Jak komunikować się w zmianie?**

Analiza przypadku edukacyjnego wskazanego przez uczestników szkolenia. Uczestnicy rozwiązują problem, trener uzupełnia, wspólnie wyciągają wnioski. Trener podsumowuje wskazując elementy procesu komunikowania się w zmianie.

- **Jak przeprowadzić diagnozę pracy szkoły?**

- etapy diagnozy
- źródła informacji
- metody i narzędzia

Dobór i wykorzystanie narzędzi do diagnozowania pracy szkoły. Uczestnicy w 3 grupach przygotowują diagnozę symulowaną przy pomocy metody: technika odwróconego celu, droga do celu, koło diagnostyczne. Każda grupa prezentuje swoją diagnozę jednocześnie prezentując wykorzystaną metodę. Dyskusja dydaktyczna na bazie wypracowanych doświadczeń w module 1-2 szkolenia. Trener moderuje dyskusję w odniesieniu do wspomaganie procesu rozwoju szkoły i z uwzględnieniem rozwijania kompetencji kluczowych uczniów oraz nt. celowości, zasadności i warunków stosowania poszczególnych metod. Podkreśla rolę osoby prowadzącej proces wspomaganie w doborze metod i narzędzi diagnostycznych.

- **W jaki sposób dokonać analizy zasobów szkoły oraz potencjału rozwojowego nauczycieli w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych u uczniów?**
- **Gdzie i jak zastosować wnioski?**

- współpraca nauczycieli w zespołach
- współpraca z osobami zaangażowanymi w kształcenie i wychowanie uczniów na II etapie edukacyjnym (zespół wychowawczy, pracownicy biblioteki, nauczyciele przedmiotowi)
- współpraca z rodzicami

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- uczenie się wzajemne nauczycieli (m.in. wymiana dobrych praktyk, materiałów, narzędzi, obserwacje koleżeńskie pod kątem strategii i metod kształtowania kompetencji kluczowych)

Praca w 4 zespołach, 20min. 2 grupy pracują metodą gwiazdy pytań, 2 grupy – metodą analiza swot. Prezentują swoje prace na forum. Trener zwraca uwagę na metody i na organizację kompleksowego wspomaganie szkoły z udziałem przedstawicieli instytucji systemu wsparcia.

- **Planowanie działań szkoły w zakresie nauczania przez eksperymentowanie, doświadczanie i metody aktywizujące**

- określanie celów

- metody planowania

Praca w 4 grupach. Uczestnicy planują wspomaganie szkoły ukierunkowanie na rozwój kompetencji kluczowych uczniów, tworzą harmonogram Gantt, 40min. Prezentacja prac, dyskusja na forum. Trener wskazuje na metodykę planowania i cechy dobrego celu w kontekście wspomaganie szkoły w zakresie nauczania przez eksperymentowanie, doświadczanie i metody aktywizujące.

- **Czym jest wspólne uczenie się pracowników szkoły w procesie wspomaganie?**

Metoda kulaśnieżna, 10min. Ustalenie rozumienia wspólnego uczenia się pracowników szkoły poprzez indywidualne przemyślenia, aż po wspólną interpretację wszystkich uczestników szkolenia z wielokrotnym i wielokierunkowym analizowaniem i uzasadnianiem.

- **Uczenie się we współpracy - coaching zewnętrzny i mentoring wewnętrzny**

Ćwiczenia z zastosowaniem metod wzajemnego uczenia się, przykłady i ćwiczenia technik coachingowych, - uczenie się we współpracy, metoda: strzała coachingowa, 5Q, 5 x dlaczego. Uczestnicy wykonują ćwiczenia z przykładami zastosowania w procesie wspomaganie szkoły.

- **Co może zrobić szkoła, żeby rozwijać nauczanie przez eksperymentowanie, doświadczanie i metody aktywizujące?**

Metoda gadająca ściana, uczestnicy przyklejają na plakacie kartki z pomysłami. Opisy doszczegółowiają wypowiedziami. Trener porządkuje, wspólnie formułują wnioski.

- **Kto i jak może wesprzeć we wprowadzaniu zmiany w szkole?**

Metoda worldcafe, 30min., 3 stoliki eksperckie: PPP, PDN, BP. Dyskusja na forum, zebranie wniosków i zapisanie na plakacie jako elementu planu wspomaganie.

- **Podsumowanie działań realizowanych w szkołach**

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Uczestnicy planują etap podsumowania wspomagania, którego celem jest nauczanie przez eksperymentowanie, doświadczanie i metody aktywizujące, analizują metody i narzędzia ewaluacji, sprawdzają ćwiczą metodę: przyczyna przyczyny. Dyskusja na forum.

▪ **Rola i zadania osoby wspomagającej szkołę w rozwoju**

Dyskusja podsumowująca i wyprzedzająca działania wspomagające szkołę w zakresie kształtowania postaw innowacyjności, kreatywności i pracy zespołowej. Trener kieruje rozmową i wspiera prezentacją z nakierowaniem na role i zadania osoby wspomagającej pracę szkoły, znaczenie relacji z dyrektorem szkoły, nauczycielami i ekspertami na poszczególnych etapach wspomagania. Zwraca uwagę na sytuacje trudne, pułapki i błędy. Wnioski zapisywane są na wspólnym plakacie podsumowującym.

Autorefleksja nad gotowością uczestników szkolenia do prowadzenia procesu wspomagania.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Bridges W., *Zarządzanie zmianami. Jak maksymalnie skorzystać na procesach przejściowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2008.
- Informacje dotyczące zasad prowadzenia wspomagania szkół oraz organizowania sieci współpracy i samokształcenia wraz z materiałami szkoleniowymi, Ośrodek Rozwoju Edukacji [online, dostęp dn. 9.05.2017].
- Kotter J., Rathgeber H., Mueller P., *Gdy góra lodowa topnieje. Wprowadzanie zmian w każdych okolicznościach*, Wydawnictwo Helion, Gliwice 2008.
- Szlęk A. (red.), *Pakiet edukacyjny Pozaformalnej Akademii Jakości Projektu. Część 5. Analiza potrzeb*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji [online, dostęp dn. 10.09.2016].

Moduł XI. Planowanie rozwoju zawodowego uczestników szkolenia w zakresie wspomagania szkół

Cel główny

Rozwój umiejętności planowania własnego rozwoju zawodowego specjalisty ds. wspomagania rozwoju szkół

Cele operacyjne

Uczestnik szkolenia:

- charakteryzuje kompetencje, które powinna rozwijać osoba odpowiedzialna za wspomaganie szkół

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- określa swoje mocne strony, które wykorzysta, wspomagając szkoły
- identyfikuje swoje deficyty, które utrudnią prowadzenie wspomagania szkół
- wyznacza kierunek rozwoju zawodowego i przygotowuje plan działania

Metody i techniki pracy: refleksja, autodiagnoza, planowanie, koło diagnostyczne, plan osobistego rozwoju.

Czas trwania zajęć: 6 godzin

Przebieg szkolenia:

Trener przedstawia cele i krótkie wprowadzenie do tematyki.

- **Jakie kompetencje potrzebne są do prowadzenia procesu wspomagania szkoły?**

Krótką dyskusją. Praca w 4 grupach, 15min., każda grupa analizuje jeden etap procesu wspomagania:

- diagnozowanie potrzeb szkoły
- ustalenie sposobów i planu działania
- realizacja procesu wspomagania
- podsumowanie, ocena przebiegu procesu wspomagania i jego efektów

Uczestnicy wykorzystują/odwołują się do wypracowanych planów wspomagania szkoły i wykorzystują metody planowania procesu wspomagania, tworzą plakaty, prezentują je na forum. Trener moderuje dyskusję i ustaleniem wspólnych kompetencji na poszczególnych etapach procesu wspomagania, zostaje utworzona mapa kompetencji.

- **Jakie kompetencje posiadam? W jakim zakresie? Na jakim poziomie?**

Autorefleksja osobista, wykonanie notatek własnych, dobrowolne wypowiedzi na forum.

- **Moje zasoby i ograniczenia, które mają wpływ na prowadzenie procesu wspomagania**

w kontekście:

- stosunek do wspomagania jako zadania (relacja ja – zadanie)
- stosunek do innych osób zaangażowanych w proces wspomagania (relacja ja – inni)

REALIZATOR PROJEKTU:



**Ośrodek Szkolenia Doksztalcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor**

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl

Projekt „Kompetentne wsparcie sukcesem szkoły” jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

– postrzeganie siebie jako osoby wspomagającej (relacja ja - ja)

Autodiagnoza, koło diagnostyczne, wypowiedzi na forum, refleksja nad poszukiwaniem sposobów minimalizowania ograniczeń, wzmacniania i szerszego wykorzystania zasobów.

▪ **Jakie zasoby zewnętrzne mogą być pomocne dla osoby prowadzącej proces wspomagania?**

Rozmowa w parach, 2min./os., rozmowa w czwórkach, 5min., wypowiedzi na forum uczestników i trenera.

▪ **Indywidualne cele rozwojowe oraz cele rozwojowe własnej instytucji**

▪ **Plan własnego rozwoju w kontekście zadań stojących przed osobą prowadzącą wspomaganie szkół**

Przygotowanie zarysu planu własnego rozwoju w obszarze wspomagania rozwoju szkoły, bazowanie na osobistych kontekstach, zasadach i ograniczeniach, otoczeniu. Dobrowolna prezentacja na forum, dyskusja. Trener podkreśla znaczenie planowania własnego rozwoju, wskazuje na różnorodne formy, wskazuje znaczenie rozwoju jednostki dla rozwoju jej instytucji w kontekście placówek systemu wspomagania i szkół.

▪ **Podsumowanie szkolenia**

Analiza aktywności całego szkolenia – 3 zjazdów (tematyka i zakres sesji, aktywności, narzędzia, zasoby), autorefleksja, runda wypowiedzi, ewaluacja szkolenia.

Literatura/wykaz przydatnych materiałów/stron internetowych:

- Boydell T., Leary M., *Identyfikacja potrzeb szkoleniowych*, Wolters Kluwer–Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2006.

- Hajdukiewicz M. (red.), *Jak wspomagać pracę szkoły? Poradnik dla pracowników instytucji systemu wspomagania*, z. 1. *Założenia nowego systemu doskonalenia nauczycieli*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa 2015 [online, dostęp dn. 16.09.2016].

- Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Materiały szkoleniowe – Letnia Akademia SORE* [online, dostęp dn. 16.09.2016].

- Ośrodek Rozwoju Edukacji, *Materiały szkoleniowe – Zimowa Akademia SORE* [online, dostęp dn. 16.09.2016].

REALIZATOR PROJEKTU:



Ośrodek Szkolenia Doształcania i Doskonalenia Kadr Kursor
Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli Kursor

ul. Gabriela Narutowicza 62, 20-013 Lublin
tel./faks 81 534 89 31, 81 534 57 26

www.kursor.edu.pl